

Kapitola III.

Upadl by však v hrubou nelibost, kdo by se pokusil našim nynějším lidem, libujícím si v pravém opaku, podrobně líčit, jakých byli mravů, jak poctivých, jak byli prostí a kupodivu ušlechtilí tehdejší lidé, jak byli mezi sebou věrní a jeden k druhému milosrdný, jak byli též mírní, střídmi a zdrženliví. Proto se o tom nezmiňujeme a chceme jen něco málo, ale pravdivého povědět o tom, jaký byl onen první věk. Byl přešťastný, spokojený se skromnými výdaji a nenadýmající se hrdou pýchou. Darů Cereřiných a Bakchových³⁶ neznali, protože jich ani nebylo. K pozdním obědům požívali žaludů nebo zvěřiny.³⁷ Nezkalené prameny poskytovaly zdravého nápoje. Jako sluneční záře nebo voda, tak i luhy a háje, ano i manželství jim byla obecná. Neboť po způsobu dobytka každou noc nové sňatky uzavírali a s východem jitřenky přetrhávali svazek tří Grácií³⁸ a železná pouta lásky. Kde koho zastihla noc, tam si lehl do trávy a v stínu košatého stromu spal sladkým spánkem. Neznali užitku vlny nebo lnu ani oděvu, v zimě užívali za šat koží z divoké zvěře nebo ovcí. Také nikdo neznal slovo „mé“, nýbrž po mnišském způsobu vše, co měli, za „naše“ ústy, srdcem i skutkem prohlašovali. U chlívů nebylo závor ani nezavírali dveře před nuzným chodcem, poněvadž nebylo ani zlodějů, ani loupežníků, ani nuzných. Žádný zločin nebyl u nich těžší než krádež a loupež. Žádných zbraní neznali, měli toliko šípy, a ty jen na střelení zvěře.

Nač o tom více? Ach, žel! Prospěšné se obrátilo v opak, obecné se změnilo ve vlastní. Bezpečné chudobě, kdysi příjemné, se vyhýbali jako zablácenému kolu a prchali před ní, poněvadž ve všech plála touha po jmění, prudší než ohně v Etně. Když tyto a jim podobné neřesti bujely den ode dne hůř a hůře, křivdu, kterou dříve nikdo páchat neuměl, jeden od druhého trpělivě zakoušel a neměl ani soudce, ani knížete, kterému by si požaloval. K tomu, kdo byl považován v svém kmeni nebo pokolení za osobu pro své mravy lepší nebo pro své bohatství za váženější, se scházeli z dobré vůle, bez biřice, bez pečeti, a rokovali o svých rozepřích a křivdách, které kdo utrpěl, bez újmy svobody.

Mezi nimi povstal jeden muž jménem Krok; podle jeho jména je znám hrad, již stromovím zarostlý, v lese u vsi Zbečna.³⁹ Byl to

muž za svého věku naprosto dokonalý, bohatý pozemskými statky a ve svých úsudcích rozvážný a důmyslný. K němu se sbíhali, jako včely k úlům, lidé nejen z vlastního jeho rodu, nýbrž i všichni z celé země všichni, aby je rozsuzoval. Tento znamenitý muž neměl mužské potomky, zplodil však tři dcery, jimž příroda udělila nemenší poklady moudrosti, nežli jaké dává mužům.

Kapitola IV.

Z nich nejstarší se jmenovala Kazi. Ta si ve znalosti bylin a věštec nic nezadala s Médeou z Kolchidy⁴⁰ ani v lékařském umění s Asklepiem,⁴¹ poněvadž často způsobila, že Sudičky ustaly od nedokončeného díla, a

přiměla kouzlem i osud, by její vůlí se řídil.

Proto i obyvatelé této země, když se něco zničí a vzdávají se naděje, že by to mohli znovu mít, mají o ní pořekadlo: „To nedovede ani Kazi napravit.“

Když byla k vládkyni vzata, jež z Cerery zrozena byla,

obyvatelé země na památku své paní velmi vysoko vztyčili mohylu, která až podnes je vidět nad břehem řeky Mže při cestě, kudy se chodí do končin kraje bechyňského přes horu, jež se jmenuje Oseka.⁴²

Ctihodná byla i Tětka, co do věku byla však druhá,

žena to jemného citu, a bez muže svobodně žila.⁴³

Ta vystavěla a svým jménem nazvala hrad Tetín, polohou velmi pevný, na vrcholu strmé skály u řeky Mže.⁴⁴ A navedla hloupý a nerozumný lid, aby se klaněl Oreádám, Dryádám a Amadryádám⁴⁵ a ctil je. Zavedla též celou pověřčnou nauku a učila modloslužebným řádům. A tak mnozí vesničané jsou dosud jako pohané: jeden ctí prameny aneb ohně, jiný se klaní hájům, stromům nebo kamenům, jiný vzdává oběti vrchům nebo pahorkům, jiný se modlí k hluchým a němým bůžkům, jež si sám udělal, a prosí je, aby ochraňovali jeho dům i jeho samého.

Třetí, věkem nejmladší, ale moudrostí nejstarší, se nazývala Libuše.⁴⁶ Ta vystavěla též hrad tehdy nejmocnější u lesa, jenž táhne se ke vsi Zbečnu, a podle svého jména jej nazvala Libušín.⁴⁷ Byla mezi ženami přímo jedinečnou ženou, v úvaze prozřetelná, rázná

v řeči, cudná tělem, ušlechtilá v mravech, nikomu nezadala v rozhodování při lidu, ke každému byla vlídná, ba spíše líbezná, ženského pohlaví ozdoba a sláva, dávajíc rozkazy prozřetelně, jako by byla mužem. Ale poněvadž nikdo není úplně blažen,⁴⁸ žena tak znamenitá i chvályhodná, ach nešťastného osudu lidského! byla prorokyně. A poněvadž lidu pravdivě předpovídala mnoho budoucích věcí, celý ten kmen⁴⁹ se po smrti jejího otce sešel k obecné radě a ustanovil ji sobě za soudce.

Toho času vznikl mezi dvěma obyvateli, kteří vynikali bohatstvím i rodem a byli jaksi správci nad lidem,⁵⁰ nemalý spor o mez sousedních polí. I pustili se do takové hádky mezi sebou, že jeden druhému vjel nehty do hustých vousů. Tupili se hanebně nevybíravými nadávkami a luskáním pod nosem, hřmotně vešli do dvora, s velikým hlukem předstoupili před svou paní a snažně žádali, aby spornou věc mezi nimi rozhodla po právu a spravedlnosti. Ta si zatím hověla, jak si rozpustile vedou rozmařilé ženy, když nemají muže, kterého by se bály, měkce uložena na vysoko nastlaných vyšíváných poduškách a opřena o loket jako při porodu. Vydala se stezkou spravedlnosti⁵¹ a na osobu lidí nijak nehleděla a celou jejich při rozsoudila po právu. Tehdy se ten, který spor na soudě nevyhrál, nadmíru rozhněval. Potřásl třikrát čtyřikrát hlavou,⁵² podle svého zvyku třikrát udeřil holí o zem, bradu si přitom slinou z plných úst poprskal a zvolal: „Toť křivda mužům nesnesitelná! Žena děravá se obírá mužskými soudy v lstivé mysli! Víme zajisté, že žena, ať stojí či na stolci sedí, málo má rozumu. Oč ho má ještě méně, když na poduškách leží? Tehdy opravdu se hodí spíše k tomu, aby se poznala s mužem, nežli aby bojovníkům vynášela nálezy. Vždyť je věc jistá, že všechny ženy mají dlouhé vlasy, ale krátký rozum. Lépe by bylo mužům umřít než to trpět. Nás jediné opustila příroda k hanbě všem národům a kmenům, že nemáme správce ani mužskou vládu a že na nás doléhají ženská práva.“

Paní tu pohanu snesla a bolest v srdci ženským studem zastřela. Usmála se a pravila: „Pravda je, co pravíš: žena jsem, jako žena žiji. Ale snad proto si myslíte, že málo mám rozumu, že vás nesoudím železnou metlou, a poněvadž žijete bez bázně, právem mne nedbáte.“

Neboť kde je bázeň, tam je i kázeň. Ale nyní je velmi zapotřebí, abyste měli správce ukrutnějšího, než je žena. Tak také holubi pohrdli kdysi bělavým luňákem, jehož si zvolili za krále, jako vy mnou pohrdáte, a svým knížetem učinili jestřába. Ten byl mnohem ukrutnější, vymýšlel si viny a jal se zabíjet vinné i nevinné. A od té doby až podnes požívá holuby jestřáb. Jděte nyní domů, a koho vy si zítra vyvolíte za pána, toho si já vezmu za manžela.“

Mezitím povolala své sestry, jimiž zmítaly podobně vášně. Jejich čarodějnickým uměním rovněž jako svým vlastním šálila lid ve všem. Byla totiž Libuše sama, jak jsme se výše zmínili, prorokyní jako Kumská Sibylla, druhá sestra byla kouzelnicí jako Médeia z Kolchidy a třetí čarodějkou jako Kirké Aiaiská.⁵³ O čem se té noci uradily ony tři Eumenidy⁵⁴ anebo co tajného ujednaly, nebylo sice známo, avšak ráno se všem zjevilo nad slunce jasněji, když jejich sestra Libuše označila místo, kde se tajil jejich budoucí kníže i jeho jméno. Neb kdo by si byl pomyslel, že si knížete povolají od pluhu? Nebo kdo mohl vědět, kde oře muž, který se měl stát správcem lidu? O čem by však nevědělo věštecké nadšení? Anebo čeho by nedokázalo čarodějné umění? Sibylla dovedla předpovědět římskému lidu pořad osudu skoro až do soudného dne, ba, lze-li tomu věřit, věštila též o Kristu, neboť kterýsi učitel církevní v jednom svém kázání uvádí Vergiliovy verše, složené podle věštby Sibylliny o příchodu Páně.⁵⁵ Médeia dovedla bylinami a čáry často z nebeské báně svézt Hyperiona a Berecynthii,⁵⁶ dovedla deště, blesky a hromy vylákat z oblaků, dovedla starce krále Ejaka⁵⁷ omladit. Čáry Kirčinými byli proměněni druhové Ulixovi v rozmanitá zvířata a král Picus v datla – ten se podnes jeho jménem po latinsku tak nazývá.⁵⁸ Jaký div? Jak znamenité věci provedli v Egyptě svým uměním čarodějníci! Ti svými kouzly učinili tolik divů, kolik prý jich z moci Boží způsobil služebník Boží Mojžíš. O tom však dosti.

Kapitola V.

Druhého dne, jak bylo nařízeno, bez prodlení svolají sněm a shromáždí lid. Když se všichni sejdou, tu žena, sedící na vysokém stolci, promluví k hrubým mužům: „Jak jsi politování

nadmíru hoden, ó lide, jenž neumíš svobodně žít,⁵⁹

svobodu, kterou žádný dobrý muž neztrácí leda s životem, tou vy ne bezděky zhrdáte a své šíje dobrovolně poddáváte nezvyklé porobě. Běda, pozdě budete toho marně litovat, jako litovaly žáby, když vodní had, jež si učinily králem, počal je usmrcovat.⁶⁰ Nebo nevíte-li, jaká jsou knížecí práva,

zkusím jen několik slov vám povědět o této věci.

Předně snadno je knížete dosadit, ale nesehadno dosazeného sesadit. Neboť v této chvíli je ten muž pod vaší mocí, ať ho povýšíte za knížete či ne. Jakmile však bude povýšen, vy a vše, co máte, bude v jeho moci. Před jeho tváří se budou třást jak v zimnici vaše kolena a oněmělý jazyk přilne k suchému patru.⁶¹ K jeho hlasu jen tak že budete z velikého strachu odpovídat: „Ano pane, ano pane,“ až on pouhým svým pokynem bez vašeho mínění toho odsoudí, onoho dá zabít, jednoho rozkáže vsadit do vězení, jiného oběsit na šibenici. Vás samé a z vás, kterých se mu zachce, jedny učiní sluhy, jiné sedláky, jiné poplatníky, jiné výběřčími, jiné katy, jiné biřici, jiné kuchaři, pekaři nebo mleči. Ustanoví sobě i úředníky,⁶² setníky, šafáře, vzdělavatele vinic a polí, též žence, kováře zbrání, kožišníky a ševce. Vaše syny i dcery postaví do svých služeb, také z vašeho skotu, z koní a klisen neb z dobytka právě nejlepší si vezme podle své libosti. Všechno, co máte lepšího ve vsích, na polích, rolích, lukách a vinicích, pobere a obrátí v svůj prospěch.⁶³ Ale proč vás tak dlouho zdržují? Nebo nač to mluvím, jako bych vás chtěla strašit? Trváte-li na svém předsevzetí a nemýlíte-li se ve svém přání, oznámím vám jméno knížete i místo, kde pobývá.“

K tomu prostý lid zajásá zmateným křikem, všichni jedněmi ústy žádají, aby jim byl dán kníže. K nim ona: „Hledte,“ praví, „hle, za oněmi horami,“ a ukázala prstem na hory, „je neveliká řeka Bílina a na jejím břehu je vidět vesnici, jež se nazývá Stadice.⁶⁴ V jejím obvodu je úhor, zděli i zšíři dvanácti kročejů, jenž kupodivu, ač leží mezi tolika poli, přece nenáleží k žádnému poli. Tam váš kníže oře s dvěma strakatými voly. Jeden vůl má vpředu dokola bílý pás a bílou hlavu, druhý je od čela po zádech bílý a zadní nohy má bílé. Nyní, je-li vám libo, vezměte mou řízu, plášť i přehozy, jaké sluší

knížeti, jeďte vyřídít tomu muži vzkaz ode mne i od lidu a přiveďte sobě knížete a mně manžela. Muž se jmenuje Přemysl. Ten na vaše hrdla a hlavy vymyslí mnohá práva, neboť to jméno latinsky zní rozmýšlející nebo přemýšlející.⁶⁵ Jeho potomstvo bude v celé této zemi panovat na věky věků.⁶⁶

Kapitola VI.

Zatím byli určeni poslové, aby tomu muži přednesli vzkaz své paní i lidu. Když paní viděla, že jaksi váhají, protože neznají cestu, pravila: „Co váháte? Jděte bez starosti, sledujte mého koně, on vás povede pravou cestou a dovede zase zpět, neboť tu cestu nejednou šlapal.“

Lichá šíří se pověst a zároveň mínění křivé,

že paní sama vždy za nočního ticha tu bájnou cestu na koni tam konávala a před kuropěním se vracívala, tomu

„ať Žid Apella věří“.⁶⁷

Co dále? Krácejí poslové moudře neučení, putují vědomě nevědomí⁶⁸ a drží se stop koně. Již přešli přes hory, již již se blížili ke vsi, kam měli dojít. Tu jim přiběhl jakýsi chlapec vstříc i otázali se ho: „Slyš, dobrý chlapče, jmenuje se tato ves Stadice? A jestliže ano, je v ní muž jménem Přemysl?“ „Ano,“ odpověděl, „je to ves, kterou hledáte, a hle, muž Přemysl nedaleko na poli popohání voly, aby dílo, jež koná, hodně brzo dokonal.“ Poslové k němu přistoupili a pravili:

„Blažený muži a kníže, jenž od bohů nám jsi byl zrozen.“

A jako mají sedláci ve zvyku, že jim nestačí jednou to říci, plnou hubou opakují:

*„Zdráv buď kníže, buď zdráv, tys oslavý nad jiné hoden,
vypřáhni od pluhu voly, změň roucho a na koně vsedni!“*

Přítom mu ukáží roucho i koně, který utom zaržál.

„Paní naše Libuše i všecken lid vzkazuje, abys brzy přišel a přijal panství, jež je tobě i tvým potomkům souzeno. Vše, co máme, i my sami jsme v tvých rukou. Tebe za knížete, tebe za soudce, tebe za správce, tebe za ochránce, tebe jediného sobě volíme za pána.“ Při té řeči se ten muž moudrý, jako by předvídal budoucnost, zastavil. Otků, kterou držel v ruce, vetkl do země, pustil voly a zvolal: „Jděte tam, odkud jste přišli!“ Ti, ještě než to dořekl, z očí zmizeli a nikdy

více se neobjevili. Ale líska, kterou vetkl do země, vyrazila tři velké ratolesti,⁶⁹ a to, což je ještě podivnější, i s listím a ořechy. Když muži viděli, co se tu děje, velice užasli. On je vlídně jako hostitel pozval k snídani, vyňal z lýkové mošny plesnivý chléb a kus sýra, mošnu položil na trávník místo stolu, na to režný ubrus a tak dále. Zatímco svačili a pili vodu ze džbánu, dvě ratolesti nebo odnože uschly a odpadly, třetí však velmi rostla do výše i šíře. To naplnilo hosty ještě větším podivem a bází. A on praví: „Co se divíte? Vězte, že se z našeho rodu mnoho pánů zrodí, ale jeden pokaždé bude panovat. Ale kdyby vaše paní nebyla s tou věcí tak spěchala, nýbrž na krátký čas vyčkala běhu osudu, že by nebyla pro mne tak brzy poslala, měla by vaše země tolik pánů, kolik by příroda vydala na svět knížecích synů.“

Kapitola VII.

Potom oděn v knížecí roucho a obut v královskou obuv oráč vsedne na bujného oře. Nezapomněl však na svůj stav a vzal s sebou své střevíce, zcela z lýčí ušité, aby je dal schovat pro budoucnost. A chovají se na Vyšehradě v knížecí komoře až podnes a na věčné časy.⁷⁰ Ubírali se nadcházkami a poslové ještě si netroufali s novým pánem důvěrněji mluvit, ale jako holubi, když k nim někdy nějaký cizí přiletí, z počátku se ho bojí, brzy však při letu samém mu přivyknou a jako za svého jej mají a milují, tak oni při jízdě hovořili a povídáním si cestu krátili, přitom vtipkovali a žertovali a na únavu zapomínali.

Tu se stalo, že se jeden, zvláště smělý a od řeči, zeptal: „Pane, pověz nám, proč sis u nás dal schovat tyto lýkové střevíce, jež nejsou k ničemu, než aby je člověk zahodil. Nemůžeme se tomu dosti vynadivit.“ On jim odpověděl: „Na to jsem je dal a dám schovat na věky, aby naši potomci věděli, odkud vzešli, a aby byli vždy živi v bází a nejistotě a aby lidi sobě od Boha svěřené nespravedlivě neutískovali z pýchy, poněvadž všichni jsme si od přírody rovni. Nyní však ať se smím zase i já vás zeptat, zda je chvalitebnější z chudoby se povznést k hodnosti, či z hodnosti upadnout v chudobu? Odpovíte mi ovšem, že je lépe povznést se k slávě než upadnout v nouzi. Najdou se ale mnozí, kteří vzešli ze vznešeného rodu, potom však upadli v potupnou nouzi a v neštěstí. Ti hlásají jiným, jak byli jejich

předkové slavní a mocní, a nevědí, že tím sami sebe ještě více tupí a hanobí. Svou nedbalostí totiž sami pozbyli toho, čeho předkové nabyli svou přičinlivostí. Neboť Štěstěna stále jako v kostky hraje svým kolem tak, že brzy ty povznese na vrchol, brzy ony uvrhne do propasti. Tím se stává, že se světská hodnost, jež bývá někdy k slávě, ztratí k hanbě. Ale chudoba, překonaná ctností, neskrývá se pod vlčí koží, nýbrž svého vítěze, jehož zprvu s sebou strhla do hlubin, povznáší k hvězdám.“

Kapitola VIII.

A když cestu dokonali a již již se blížili k hradu, paní obklopená svými dvořany jim pospíšila vstříc. Podali si ruce a vešli s velikou radostí do příbytku. Pak se posadili na pohovkách, občerstvili se darem Cereřiným a Bakchovým a ostatek noci věnovali Venuši a Hyménovi.⁷¹

Tento muž, jenž vpravdě pro svou mužnost zasluhuje slout mužem, upoutal zákony tento bezuzdný kmen, nezkcrocený lid mocí zkcrotíl a uvedl v poddanství, jež jej i dnes tíží, též vydal všechna práva, jimiž se tato země řídí a spravuje, sám s Libuší samou.

Kapitola IX.

V době těchto prvních počátků práv jednoho dne řečená paní, již se zmocnil věštecký duch, před svým mužem Přemyslem a v přítomnosti starších lidu takto věštila:

*„Spatřuji hrad, který pověsti nebes se dotkne,
ve hvozďe leží místo, je vzdáleno ode vsi této
na třicet honů a mez mu určují vltavské vlny.*

Toto místo na severní straně pevně chrání hlubokým údolím potok Brusnice, na jižním však boku široká a velmi skalnatá hora, která se od skal nazývá Petřín,⁷² převyšuje okolí. Hora toho místa se zkrucuje na způsob delfína, mořského vepře, směrem až k řečené řece. Až tam přijdete, naleznete člověka, jak uprostřed lesa otesává práh domu. A protože u nízkého prahu se i velcí pánové sklánějí, podle této příhody hrad, jež vystavíte, nazvete Prahou.⁷³ V tomto hradě někdy v budoucnosti vzejdou dvě zlaté olivy, jež svými vrcholy proniknou až do sedmého nebe a po všem světě budou zářit svými

divy a zázraky. Všechna pokolení české země a ostatní národy budou je uctívat obětmi a dary a klanět se jim. Jedna z nich bude slout Větší sláva, druhá Voje útěcha.“⁷⁴

Byla by mluvila více, kdyby pekelný věštecký duch neprchl z Božího tvora. Ihned se vydali v staletý hvozd a tam našli dané znamení. Na řečeném místě pak vystavěli hrad Prahu, vévodící celým Čechám.

V té době dívky této země dospívaly beze jha, jako Amazonky usilovaly o vojenské zbraně, volily si vůdkyně a vojensky sloužily stejným způsobem jako mladí mužové a po mužsku si hleděly lovu v lesích. Proto muži si je nebrali, nýbrž ony samy si braly muže, které a kdy chtěly, a jako skythský kmen Plavci neb Pečeněgové⁷⁵ se muž a žena v oděvu nijak nelišili. Z toho přibýlo ženám tolik smělosti, že si vystavěly na jedné skále, nedaleko od dříve řečeného hradu, polohou pevný hrad, jemuž od dívčího názvu bylo dáno jméno Děvín.⁷⁶ Když to viděli jinochové, zmocnila se jich veliká žárlivost. Shromáždili se v hojném počtu a sotva na doslech polnice odtud vystavěli na druhé skále mezi chrastím hrad, který nynější lidé nazývají Vyšehrad, tehdy však od chrastí dostal jméno Chrasten.⁷⁷ A poněvadž dívky uměly často chytřeji obelstít jinochy, často zase jinoši bývali statečnější než dívky, brzo trvala válka mezi nimi, brzo mír. A když nastalo příměří, dohodly se obě strany, že se sejdou k společnému jídlu a pití a že mezi sebou budou po tři dny konat slavné hry beze zbraní na ustanoveném místě. Co dále? Jinoši dají se do hodování s dívkami nejinak než jako draví vlci, kteří hledají žrádlo, aby vpadli do ovčína. První den strávili vesele při hostině a hojném pití.

*Nová vyrostla žízeň, když žízeň hasit chtěli,⁷⁸
jinoši se svou touhou jen stěží se do hodin nočních
zdrží.*

*Noc byla, zářil měsíc a jasný byl nebeský blankyt.⁷⁹
Vtom z nich zatroubil jeden, a tím jim znamení dával,
řka:*

*„Již jste si pohráli dost, již dosti jste jedli a pili,⁸⁰
vzhůru již, Venuše zlatá vás zvučnou polnicí budí.“*

A ihned unesl každý jednu dívku. A když nastalo ráno a mír byl uzavřen, odnesli si pokrmy i nápoje z jejich hradu a prázdné zdi

dali napospas Lemňanu Vulkánovi.⁸¹ A od té doby po smrti kněžny Libuše jsou naše ženy pod mocí mužů.⁸²

Ale protože arci všem

*nezbývá nežli jít tam, kam odešli Ancus i Numa,*⁸³

naplnil Přemysl už dny, když ustanovil práva a zákony. I byl tedy vzat k zeti Cereřinu,⁸⁴ jehož za živa ctil jako boha. Po něm nastoupil vládu Nezamysl. Když toho smrt uchvátila, dostal odznaky knížecí Mnata. Když sešel z tohoto světa, ujal se kormidla vlády Vojen. Po jeho dožití řídil knížectví Vnislav. Když Sudičky jeho život přetrhly, byl na výsost trůnu posazen Křesomysl. Když byl vyrván světu, zmocnil se knížecího křesla Neklan. Když od něho život odstoupil, Hostivít na trůn nastoupil.⁸⁵ O životě a stejně i o smrti těchto knížat se mlčí, jednak že se oddávali břichu a spaní, byli nevzdělaní a neučení, podobali se tudíž dobytku, takže zajisté proti přírodě tělo bylo jim k rozkoši, duše na obtíž,⁸⁶ jednak i proto, že nebyl toho času nikdo, kdo by perem zachoval paměti jejich skutky. Ale pomlčme o těch, o nichž se mlčí, a vraťme se tam, odkud jsme se trochu uchýlili.

Kapitola X.

Hostivít zplodil Bořivoje, jenž za časů císaře Arnulfa a moravského krále Svatopluka byl jako první z knížat pokřtěn od ctihodného moravského biskupa Metoděje.⁸⁷

Nepokládali jsme za zbytečné vložit sem do tohoto našeho díla stručné vylíčení toho, čeho jsme se z pověsti doslechli o bitvě, svedené dávno před tím za času knížete Neklana na poli zvaném Turško,⁸⁸ mezi Čechy a Lučany, jimž v dnešní době podle hradu Žatce říkáme Žatčané.⁸⁹ A nechceme pominout mlčením, proč se ten lid od starodávna nazývá Lučané. Ono území totiž se dělí na pět krajin podle jejich polohy. První krajina leží při potoce řečeném Hutná, druhá na obou stranách řeky Uzky, třetí se rozkládá v obvodu bystřiny Březnice, čtvrtá, jež se jmenuje i Lesní, leží v povodí řeky Mže a pátá, uprostřed, se nazývá Lúka a je překrásná na pohled i bohatá výnosem. Je velmi úrodná na osení a oplývá lukami, odkud i nabyla svého jména. A poněvadž byla tato krajina nejdříve, ještě dávno před

založením hradu Žatce, obydlena lidmi, právem se její obyvatelé nazývali po své krajině Lučané.

Vládl jim kníže Vlastislav, bojovný a statečný muž a v svých zá-
měrech nadmíru lstivý. A mohl se dobře nazývat v bitvách šťastným,
kdyby ho nebyl poslední osud zkrušil nešťastným koncem. Již dříve
totiž vedl často proti Čechům boje, a protože ho v nich provázelo
štěstí i přízeň bohů, vždy zvítězil. Vtrhl do jejich země a častokrát
ji krutě poplenil vražděním, pálením a loupením. Ztenčil dokonce
počet předáků lidu⁹⁰ svými posádkami do té míry, že když byli
zavřeni v malém hrádku,⁹¹ nazývaném Levý Hradec,⁹² báli se, aby
nepřátelé do hrádku nevtrhli. On vystavěl hrad,⁹³ který podle svého
jména nazval Vlastislav, mezi dvěma vrchy, Medvězím a Přípkem,⁹⁴
na pomezí dvou krajů,⁹⁵ bílínského a litoměřického, a vsadil do něho
ničemníky, aby činili úklady lidu obou těch krajů proto, že stáli
na straně Čechů. A jako při každé proměně zdar povznáší a nezdár
ponižuje lidská srdce, z velkého zdaru, jehož vždy v bojích dosa-
hoval, povýšilo se a povznadlo srdce knížete do té míry, že v jeho
divoké mysli vzplanula touha obsadit celé Čechy. Ach, lidská mysl,
neznalá budoucnosti, jak se často oklame svým dohadem! Často
se stává, že před pádem se srdce povznáší, stejně jako před radostí
často v hrudi poklesává.⁹⁶

Ihned se nadme domýšlivou pýchou, a protože chce zvědět, jakou
vládne mocí, dá nosit meč po všech krajích celé své země a oznámit
knížecí rozkaz, že každý, kdo výškou těla přesahuje míru meče, kdo
nepůjde na vojnu tak rychle, jak bylo rozkázáno, má být bez milosti
mečem pokutován. Když seznal, že se nad vyřčené slovo rychleji
shromáždili na ustanoveném místě, postavil se uprostřed na náspu
a obklopen dokola lidem, opřel o štít a mávaje v ruce mečem, jal se
mluvit: „Bojovníci, ve vašich rukou leží již poslední vítězství, jindy
jste nejednou zvítězili, nyní se připravujete k hotové věci. K čemu
potřebujete zbraně? Zbraně noste jako znak vojenství. Spíše však
vezměte s sebou sokoly, krahujce, volavky a všechno podobné ptac-
tvo, které se hodí lépe pro zábavu a hru, abychom jim dali nažrat
masa nepřátel, bude-li jim ovšem stačit. Beru si za svědka boha
Marta a svou vládkyni Bellonu,⁹⁷ jež mi prokázala všeliká dobrodiní,

a přísahám na jílec svého meče, který držím v ruce, že dám matkám příkládat k prsům štěňata místo jejich nemluvnat. Zdvihněte prapore, nechte prodlévání, těm,

kdož hotoví jsou, vždy uškodil odklad.

Jděte již rychle a vítězství dobudte šťastně!⁹⁸ Zní ryk až k nebesům: muž schopný i neschopný, udatný i chabý, statný i nestatný hlučí: „Do zbraně, do zbraně!“, prašivá kobyly poskakuje jako bujný hřebec v bitvě.

Kapitola XI.

Mezitím si jakási žena, jedna z počtu hadaček,⁹⁹ k sobě zavolala pastorka, který měl již táhnout do boje, a pravila mu: „Ač není v povaze macech, aby dobře činily svým pastorkům, přece mám na paměti svazek s tvým otcem a

*výstrahu, chceš-li, ti dám,
jak mohl bys naživu zůstat.*

Věz, že čarodějnice neb příšery Čechů svými kouzly nabyly převahy nad našimi hadačkami, takže naši zahynou všichni do jednoho a vítězství se dostane Čechům.

Abys ty záhubě té však nakonec ujít mohl,

uřež protivníku, kterého při prvním utkání zabiješ, obě uši a schovej si je do své tobolky. Pak mezi nohama koně udělej vytaseným mečem čáru na zemi na způsob kříže. Neboť tím uvolníš ta neviditelná pouta, jimiž hněv bohů sváže vaše koně, takže budou ochabovat a padat, jako by byli dlouhou cestou unaveni. A hned vsedni na koně a dej se na útěk, a i když se za tebou ozve silný hřmot, nikdy se neohlížej zpět, nýbrž pospěš si ještě více, a tak ty jediný stěží unikneš. Neboť bohové, kteří vás provázivali do boje, obrátili se na pomoc vašim nepřátelům.“

Naproti tomu Čechové neměli dosti síly k odporu, když nepřátelé již tolikrát nad nimi slavili vítězství, a tak bylo

jedinou podlehlých spásou již v žádnou nedoufat spásu.¹⁰⁰

A jako vždy lidé nevěřící, a tedy k zlému náchylnější, když je opouštějí síly a dobré vlastnosti, obracejí se hned k horším stránkám a k nepravosti, nejinak i ten lid, oddaný liché modloslužbě